

Landsorganisasjonen i Norge
Torggata 12
0181 OSLO

Deres ref.:**Vår ref.:**

25/3875-3 ARE1

Anne Rigmor Eliassen / 97973290

Dato:

25.06.2025

Høringsinnspill fra Fagforbundet til NOU 2025: 5 – Kvinners arbeidshelse.

Fagforbundet viser til NOU 2025: 5 – *Kvinnens arbeidshelse*.

Som Norges største arbeidstakerorganisasjon, med over 413 000 medlemmer – majoriteten kvinner i kvinnedominerte yrker – ser vi denne utredningen som et viktig og etterlengtet bidrag til et mer rettferdig og bærekraftig arbeidsliv.

Fagforbundet vurderer rapporten som grundig, kunnskapsbasert og bredt forankret. Vi støtter utvalgets hovedfunn og anerkjenner det solide arbeidet som er gjort for å synliggjøre hvordan arbeidsmiljø, organisering og kjønnsforskjeller påvirker kvinners helse og deltakelse i arbeidslivet.

Partsarbeid har vært en viktig del av utvalgets arbeidsform og anbefalinger. Dette gjenspeiler seg i at flere av tiltakene bygger på partsarbeid og forutsetter aktivt samarbeid mellom partene i arbeidslivet. Det er derfor viktig at rapporten understreker at varig forbedring av kvinnearbeids helse krever forpliktende samarbeid mellom partene i arbeidslivet, både sentralt gjennom trepartssamarbeid og lokalt mellom arbeidsgiver og fagforeningen/ansattes representanter/verneombud.

Kommentarer til utvalgte tiltak

Fagforbundet arbeider med kvinners arbeids helse, og vårt arbeid har vært rettet mot å løfte frem de temaene blant de 47 tiltak, som vi mener har størst betydning for kvinners deltakelse i arbeidslivet, med særlig vekt på helseutfordringer som påvirker arbeidsevnene.

1 Arbeidsmiljø og belastninger

Fagforbundet støtter tiltak for å redusere emosjonelle og fysiske belastninger i yrker som helse- og omsorg og undervisning. Økt bemanning og bedre organisering er avgjørende for å sikre et forsvarlig arbeidsmiljø.

2 Heltid og deltid

Mange av Fagforbundets medlemmer jobber deltid, og vi vil derfor understreke betydningen av utvalgets forslag om å styrke heltidskulturen og redusere deltid. Dette er avgjørende for den enkeltes økonomisk trygghet, forutsigbar arbeidstid, pensjonsopptjening og helse. Dette bidrag inn til arbeidsgivere med økt kvalitet og kontinuitet i arbeidshverdagen. Dette er positivt for arbeidsmiljøet og gir mindre stress. Vi ser at utvalget skiller mellom frivillig og ufrivillig deltid. I undersøkelser gjort av Fagforbundet blant medlemmer som arbeider i en deltidsstilling, finner vi at en stor andel av de som velger deltid (og ikke ønsker heltid), gjør dette på grunn av årsaker som er direkte og indirekte knyttet til arbeidsbelastning. Det er derfor grunn til å være kritisk til bruk av begrepet #frivillig deltid#. Så det ikke fester et inntrykk av at deltid er en nødvendighet. Noe også utvalget har beskrevet i rapporten.

Den økonomiske situasjonen i mange virksomheter beskrives av mange som kritisk. Da den største utgiften for virksomhetene er kostnader relatert til ansatte, er det mest å hente her. Når bemanningen går ned, vil belastningen på den enkelte gå opp. Dette fører også til at arbeidsgivernes mulighet for tilrettelegging er svært begrenset. Dette fører allerede til sykefravær, noe som i ytterste konsekvens vil føre til at flere faller utenfor arbeidslivet.

3 Tilrettelegging, forebygging og det tredje skiftet.

Fagforbundet synes det er bra med økt fokus på tilrettelegging for gravide og ansatte med helseplager. Det er også positivt at utvalget har sett på kvinners arbeidshelse i forbindelse med overgangs alder. Det må imidlertid stilles tydeligere krav til arbeidsgivere om individuell tilpasning og tidlig innsats. Mange kvinner faller ut av arbeidslivet på grunn av manglende tilrettelegging.

Det er også fremdeles slik at kvinner tar mer ansvar i familien, både i hjemmet og for andre omsorgsoppgaver. Tidsbruksundersøkelser viser at kvinners timer med husarbeid har gått ned, men at mødre fortsatt bruker rundt én time mer enn fedre på hus- og omsorgsarbeid. Kvinner tar også i større grad ansvaret for det som gjerne kalles for det «tredje skiftet» - det vil si det administrative arbeidet i hjemmet på kveldstid. Kvinner tar på denne måten et større ansvar for at jobb og familie skal la seg kombinere.

God organisering og tydelig ledelse trekkes frem som avgjørende for å skape et bærekraftig arbeidsmiljø. Det anbefales at leder får opplæring i arbeidsmiljøarbeid og det utvikles nasjonale standard for god praksis.

I følge Stami rapport 2/2025 om arbeidsmiljøets påvirkning på kvinners arbeidshelse og arbeidstilknytning, viser den at kvinner i kvinne-dominerte yrker har økt risiko for psykiske plager og muskel og skjelettlidelse. Dette skyldes særlig høye emosjonelle krav, lav kontroll og lav belønning i arbeidet. Rapporten understreker behovet for

kunnskapsbasert og kjønnsbeviste tiltak for å forbedre arbeidsmiljøet og styrke kvinner tilknytning til arbeidslivet.

Kvinnens arbeids helse og muskel – og skjelettplager:

Blant Fagforbundets medlemmer er kvinner overrepresentert i yrker med fysisk og belastende arbeid, som helse og omsorgsykker. Her er muskel og skjelett plager en av de vanligste årsaker til sykefravær blant kvinner.

- Risikofaktorer i helse og omsorgs yrket inkludere;
- Tunge løft og pasient forflytning uten hjelpemidler.
- statiske arbeidsstillinger.
- utilstrekkelig ergonomisk tilrettelegging
- manglede bruk av hensiktsmessig fottøy

Arbeids tøy /skoens rolle:

Arbeidssko spiller en viktig rolle i forebygging av muskel og skjelett plager. Arbeids sko med støtdemping, redusere belastning på knær, hofter og rygg. Et bidrag til å bevare en bedre kroppsholdning og mindre tretthet er ergonomiske såler. Det er også viktig med tilpasset fotform for å unngå trykkpunkt og feilbelastning. Et forebyggende tiltak mot fall og skader er sklisikring.

For kvinner i yrker med ståing og gåing (som f.eks helse arbeider og renholder), er riktig arbeidssko et enkelt, men effektivt for å redusere risiko for langvarige helse plager.

[STAMI-rapport: Arbeidsmiljøets påvirkning på kvinners arbeidshelse og arbeidstilknytning - en kunnskapsoppsummering - STAMI](#)

4 Kjønnsdelt statistikk og forskning

Fagforbundet støtter kravet om mer kjønnsdelt statistikk og forskning. Dette er nødvendig for å utvikle treffsikre tiltak og forstå kjønnsforskjeller i arbeidshelse.

Kvinner er overrepresentert i yrker med skift og turnusarbeid, som i helse og omsorgssektoren. Arbeidstidsordninger er forbundet med søvnforstyrrelser, stress og økt risiko for enkelte sykdommer, dette inkludere bryst kreft. Nattevakter over lengre tid viser flere studier koblet til økt risiko for brystkreft.

Det påpekes i NOU 2025:05 med forebyggende tiltak, som bedrer arbeidstidsplanlegging og helse kontroller for utsatte grupper. Fagforbundet støtter anbefalinger fra NOU 2025:05 med at arbeidstidsordninger må utformes på bakgrunn av forskning og kjønnsdelt data. Det må utvikles forebyggende tiltak og bedre tilrettelegging for kvinner i utsatte yrkes grupper

5 Forebygging av seksuell trakassering og vold:

Mange av Fagforbundets kvinnelige medlemmer jobber i yrker som opplever vold og trusler i arbeids hverdagen, og andre står i fare for uønsket seksuell oppmerksomhet på jobb. 8 av 10 i undervisningssektoren opplever vold og trusler (fra Fagbladet-2025), samt 51 % av våre medlemmer i helse sektoren har opplevd vold på jobb eller i tilknytning til jobb. **34 %** har opplevd **trusler** rettet mot seg selv eller familien minst én gang (medlemsundersøkelse 2023). Derfor er det viktig at tiltak mot dette trekkes frem.

6 Minoriteter

Innvandrerkvinnens arbeidshelse:

Innvandrerkvinner har generelt lavere sysselsettingsgrad enn majoritetsbefolkningen, og er overrepresentert i yrker med høy fysisk belastning og lav grad av tilrettelegging. Språkutfordringer og manglende kjennskap til rettigheter og helsetilbud gjør det vanskeligere for mange innvandrerkvinner å få hjelp ved helseplager som påvirker arbeidsevnen.

Rapporten viser til at enkelte grupper av innvandrerkvinner har høyere forekomst av psykiske plager, muskel- og skjelettlidelser og kroniske sykdommer, men at disse ofte ikke fanges opp tidlig nok i helsevesenet. De tiltak som utvalget anbefaler støttes.

Samfunnsøkonomisk betydning: Rapporten understreker at bedre arbeidshelse blant innvandrerkvinner er viktig både for den enkelte og for samfunnet, og at det er et uutnyttet potensial i denne gruppens arbeidskraft.

Fagforbundet støtter hovedretningen i NOU 2025:05 og ser frem til at tiltakene følges opp med konkrete politiske og administrative grep.

Vi stiller oss til disposisjon for videre dialog og samarbeid.

Med hilsen
FAGFORBUNDET

Anne Rigmor Eliassen
rådgiver

Kopi til
Hans Martin Aase
Trond Jensrud